

15.9.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

ASIA

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEN JOHDOSTA

HE 69/2025 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain ja holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta

LAUSUNNON ANTAJA

Digi- ja väestötietovirasto
PL 1004
00531 Helsinki

Yhteyshenkilö:

Suvi Malinen
johtava asiantuntija
suvi.malinen@dvv.fi
puh. 029 553 9060

LAUSUNTO

Digi- ja väestötietovirasto toteaa edellä mainittua asiaa koskevan lausuntopyynnön johdosta seuraavaa.

Yleistä

Digi- ja väestötietovirasto pitää hallituksen esittämiä säännösmuutoksia lähtökohtaisesti oikeansuuntaisina ja kannatettavina. Digi- ja väestötietovirasto kiinnittää huomiota erityisesti elinkeinon harjoittamista koskevaan lupasääntelyyn jäljempänä tarkemmin selostetulla tavalla.

Esitetyistä säännösmuutoksista

Laki edunvalvontavaltuutuksesta

17 § Valtuutetun esteellisyys

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään nykyisin siitä, että esteellisuuden muodostaa myös tilanne, jossa valtuuttajan vastapuolena on valtuutetun vanhemman sisarus. Tämä esteellisyysperuste ehdotetaan poistettavaksi.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että ehdotettu muutos mahdollistaisi sen, että valtuutettu voisi edustaa valtuuttajaa suhteessa omaan tätiinsä, setäänsä tai enoonsa. Käytännössä tällä olisi merkitystä lähinnä valtuuttajan vanhempien tai lapsettomien sisarusten jälkeen toimitettavissa perinnönjaoissa. Digi- ja väestötietovirasto pitää esitystä oikeansuuntaisena ja sinänsä kannatettavana, mutta toteaa, että valtuutetun esteellisyttä koskevaa sääntelyä olisi sen näkemyksen mukaan syytä keventää enemmän kuin nyt puheena olevassa hallituksen esityksessä on ehdotettu.

18 § Omaisuuden lahjoittaminen

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 3 momentti, joka koskee valtakirjassa yksilöidyn, olosuhteisiin nähden tavanomaisen ja taloudelliselta merkitykseltään vähäisen lahjan antamista. Tällaisen lahjan valtuutettu voisi antaa lain 17 §:ssä säädettyjen esteellisyyssäännösten estämättä muille kuin itselleen.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että voimassa olevat säännökset johtavat valtuutetun ollessa esteellinen siihen, että hän ei voi toteuttaa valtuuttajan valtakirjassa ilmaisemaa tahtoa lahjojen antamisen suhteen, vaikka lahjan antamisen perusteet on yksilöity valtakirjassa. Läheisille annettavia tavanomaisia merkkipäivälahjoja koskevat määräykset ovat edunvalvontavaltakirjoissa varsin yleisiä. Yleistä on myös se, että valtakirjassa ei ole nimetty esteetöntä varavaltuutettua. Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan ehdotettu muutos edistäisi valtuuttajan tahdon toteutumista, mikä on edunvalvontavaltuutuksen tarkoitus. Digi- ja väestötietovirasto pitää esitystä kannatettavana.

20 § Suhde eräisiin muualla laissa oleviin valtakirjaa koskeviin säännöksiin

Nykyisen säännöksen mukaan valtuutettu saa myydä tai muuten luovuttaa kiinteistön, hakea kiinnitystä taikka perustaa panttioikeuden kiinteistöön vain, jos edunvalvontavaltakirjassa on asiaa koskeva nimenomainen määräys. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että oletuksena on valtuutetun kelpoisuus säännöksessä mainittuihin oikeustoimiin suoraan valtakirjan nojalla. Siirtymäsääntelyn vuoksi muutosta sovellettaisiin vain lain voimaantulopäivän jälkeen tehtyihin edunvalvontavaltuutuksiin.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että ehdotus edistäisi valtuuttajan tahdon toteutumista. Valtaosa voimassa olevista edunvalvontavaltuutuksista sisältää yleismääräyksen siitä, että valtuutetulla on oikeus edustaa valtuuttajaa tämän omaisuutta koskevissa ja muissa taloudellisissa asioissa. Valtaosa valtuuttajista on halunnut antaa valtuutetulle laajan kelpoisuuden hoitaa taloudellisia asioita. Vain noin puolet edunvalvontavaltakirjoista sisältää kiinteistötoimia koskevan maininnan, ja näistäkin vain osa käsittää kaikki ne oikeustoimet, joiden osalta nimenomainen määräys on tarpeen. Digi- ja väestötietovirasto pitää oletettaman kääntämistä toisinpäin kannatettavana, koska kiinteistötoimia koskevan nimenomaisen maininnan puuttuminen tai puutteellisuudet siinä voivat johtua valtuuttajan

tietämättömyydestä. On tarkoituksenmukaista, ettei ehdotettua säännöstä sovellettaisi taannehtivasti, koska kiinteistötoimia koskevan maininnan puuttuminen valtakirjasta voi perustua myös valtuuttajan tietoiseen ratkaisuun.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että kiinteistötoimia koskevasta nimenomaisesta määräyksestä edunvalvontavaltakirjassa on säädetty siksi, että lainsäätäjä on halunnut mahdollistaa kiinteistötoimien tekemisen edunvalvontavaltuutuksen nojalla, vaikka maakaari lähtökohtaisesti edellyttääkin kiinteistötoimissa yksilöityä valtakirjaa. Kiinteistöjen yksilöinti edunvalvontavaltakirjassa, joka tehdään mahdollista tulevaa tarvetta varten, on luonnollisesti vaikeaa tai jopa mahdotonta: valtuuttaja ei valtakirjaa tehdessään välttämättä omista lainkaan kiinteää omaisuutta, mutta haluaa silti antaa valtuutetulle kelpoisuuden hoitaa tarvittaessa myös kiinteistötoimia.

Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan valtuuttaja voi ottaa tekemänsä testamentin määräykset huomioon edunvalvontavaltakirjaa tehdessään ja myös muuttaa aiemmin tekemänsä edunvalvontavaltakirjaa myöhemmin antamiensa testamenttimääräysten vuoksi. Lisäksi on hyvä huomata, että valtuutettu on lähtökohtaisesti henkilö, jota kohtaan valtuuttaja tuntee luottamusta, ja jolle valtuuttaja voi antaa toimiohjeita esimerkiksi omaisuuden myyntijärjestyksen suhteen silloinkin, kun luovutukset sinänsä kuuluvat valtuutetun kelpoisuuteen.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa vielä, että holhoustoimesta annetun lain mukainen edunvalvoja, jonka tehtävään kuuluu päämiehen taloudellisten asioiden hoitaminen, voi maakaaren säännösten estämättä tehdä myös kiinteistötoimia päämiehensä puolesta. Edunvalvoja määrätään lähtökohtaisesti vasta, kun päämies ei enää kykene itse hoitamaan asioitaan, eikä päämies usein kykene myöskään kertomaan edunvalvojalle tekemästään testamentista tai toiveistaan omaisuutensa hoitamisen suhteen. Lisäksi erityisesti yleisten edunvalvojien kohdalla on tosiasia, ettei edunvalvoja tunne päämiestä ennestään, eikä edunvalvojalla siten ole tietoa päämiehen mahdollisesti tekemästä testamentista tai muista tahdonilmaisuuksista.

21 § Edunvalvojan määrääminen valtuutetun tehtäviin

Ehdotetun säännöksen mukaan valtuutetun tehtäviin määrätyn edunvalvojan kelpoisuuteen, velvollisuuksiin, esteellisyyteen, omaisuuden lahjoittamismahdollisuuteen ja oikeustoimien luvanvaraisuuteen liittyvät asiat määräytyisivät edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 15–20 §:n mukaan eli ne riippuisivat lähtökohtaisesti valtakirjan määräyksistä. Valtuuttajan sidonnaisuus oikeustoimeen, jonka valtuutetun tehtäviin määrätty edunvalvoja tekee, määräytyisi tämän lain 14 §:n mukaan.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että rinnastaessaan valtuutetun tehtäviin määrätyn edunvalvojan valtuutettuun ehdotus edistäisi valtuuttajan tahdon toteutumista asioidensa hoitamisen tavan suhteen. Muutos mahdollistaisi valtuuttajan tahdon toteutumisen myös valtuutetulle

annettavien lahjojen sekä muiden kuin tavanomaisten ja taloudelliselta merki-tykseltään vähäisten lahjojen, joiden antamisen perusteet on yksilöity valtakirjassa, antamisen suhteen. Valtuutetun tehtäviin määrätty edunvalvoja ei myöskään tarvitsisi valtuuttajan puolesta tekemiinsä oikeustoimiin Digi- ja väestötietoviraston lupaa, ellei valtuuttaja ole valtakirjassa määrännyt joitakin oikeustoimia luvanvaraisiksi. Digi- ja väestötietovirasto pitää esitystä periaattellisesti merkittävänä ja kannatettavana.

Laki holhoustoimesta

4 § (alaikäisen edunvalvonta), 34.1 § 4 kohta (lainan ottaminen), 34 a § (luvanvarainen sijoitustoiminta) ja 39 § (päämiehen omaisuuden hoitaminen)

, Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että ehdotetut muutokset ovat nykytilaa selventäviä, ja pitää esityksiä kannatettavina.

32 § (edunvalvojan esteellisyys)

Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi esteellisyysperusteena se, että vastapuolena on edunvalvojan vanhemman sisarus.

Digi- ja väestötietovirasto viittaa edellä edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 17 §:n muuttamisen osalta lausuttuun ja pitää esitystä holhoustoimesta annetun lain osalta sellaisenaan kannatettavana.

34.1 § 3 kohta (kiinteän omaisuuden luovuttaminen toisen käytettäväksi) ja 11 kohta (huoneiston tai rakennuksen luovuttaminen toisen käytettäväksi)

Nykyisen säännöksen mukaan edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman lupaa luovuttaa tiettyä omaisuutta toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta. Säännöksessä tarkoitettujen sopimusten luvanvaraisuuteen liittyvää määräaika ehdotetaan muutettavaksi niin, että päämiehen ikään liittyvästä määräajasta luovutaan.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että ehdotetut muutokset sujuvoittaisivat muun muassa vuokrasopimusten tekemistä, ja pitää esitystä kannatettavana.

34.1 § 5 kohta (elinkeinon harjoittaminen)

Voimassa olevassa säännöksessä säädetään luvanvaraiseksi se, että edunvalvoja ryhtyy harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että holhousviranomaisen lupa tarvitaan näissä tilanteissa vain silloin, kun päämies on alaikäinen.

Digi- ja väestötietovirasto pitää elinkeinon harjoittamista koskevan lupasääntelyn keventämistä kannatettavana. Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan elinkeinon harjoittamisen jatkamisen luvanvaraisuus on kuitenkin jäämässä tulkinnanvaraiseksi.

Oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnössä holhoustoimesta annetun lain 34 §:n 1 momentin 5 kohta, ”ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun”, oli esitetty kumottavaksi. Lausuntopalautteen johdosta hallituksen esityksessä edellä mainittu kohta palautui luvanvaraisiin oikeustoimiin, kuitenkin rajauksella ”jos päämies on alaikäinen”.

Kun lainkohta tällä tavoin hieman tähänastista rajatummassa muodossa jäisi voimaan, ei päästäisi eroon nykyiseen sanamuotoon liittyvästä keskeisestä tulkintaongelmasta: onko ennestään harjoitetun elinkeinon jatkaminen luvanvaraista? Tilanteet, joissa edunvalvoja ryhtyisi niin sanotusti puhtaalta pöydältä harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun, ovat olleet äärimmäisen harvinaisia, olipa kysymys sitten täysi-ikäisestä tai alaikäisestä päämiehestä.

Sen sijaan aika ajoin esiintyy tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja, tyyppillisesti maatalousyrittäjä, kuolee, ja hänen leskensä haluaisi jatkaa elinkeinoa kuolinpesän lukuun. Kuolinpesässä saattaa tällöin olla edunvalvonnassa oleva osakas, jolloin käytännössä on lähes aina kyse edesmenneen elinkeinonharjoittajan ja hänen leskensä yhteisestä alaikäisestä lapsesta.

Lain nykyinen ja hallituksen esityksessä säilytetty sanamuoto ”ryhtyä harjoittamaan” voisi viedä ajatuksia siihen suuntaan, että luvanvaraista olisi vain uuden elinkeinotoiminnan aloittaminen, ei ennestään harjoitetun elinkeinon jatkaminen.

Nykyistä säännöstä koskeneen hallituksen esityksen HE 146/1998 vp perusteluista (s. 45) käy kuitenkin yksiselitteisesti ilmi, että lainsäätäjän tarkoitus on ollut saattaa elinkeinon jatkaminen myös kuolinpesätilanteissa luvanvaraiseksi:

”Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan edunvalvoja ei myöskään ilman lupaa saa ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun. Tällä tarkoitetaan elinkeinotoiminnan harjoittamista yksityisenä elinkeinon harjoittajana. Säännöstä osittain vastaava oikeusohje on nykyisin holhouslain 39 §:n 3 kohdassa. Ehdotetun säännöksen mukaan holhousviranomaisen lupa tarvittaisiin kuitenkin myös silloin, kun on kysymys päämiehen itsensä harjoittaman tai päämiehen perintönä, testamentilla tai lahjana saadun liikkeen jatkamisesta.”

Perustelujen valossa tulkittuna lesken täytyisi siis tällaisissa tilanteissa välittömästi puolisonsa kuoltua ryhtyä hakemaan holhousviranomaiselta lupaa elinkeinotoiminnan jatkamiseen, ja hankkia hakemuksen liitteeksi selvityksiä elinkeinotoiminnan elinkelpoisuudesta ja omasta tiedollisesta, taidollisesta ja terveydellisestä kykenevyydestään harjoittaa elinkeinoa kuolinpesän ja näin ollen myös päämiehensä lukuun, tai vaihtoehtoisesti ryhtyä ajamaan elinkeinotoimintaa ripeästi, mutta hallitusti alas.

Käytännössä tällaista ei ole holhousviranomaisen taholta lähtökohtaisesti edellytetty, vaan lainkohtaa on tulkittu enemmänkin "ryhtyä harjoittamaan" -sanamuotonsa kuin perusteluissa sinällään yksiselitteisesti ilmaistun tarkoituksensa pohjalta. Perusteluissa ilmaistua lainkohdan tarkoitusta ei ehkä kovin yleisesti ole tiedostettukaan. Monet edellisessä kappaleessa tarkoitetut elinkeinotoiminnan jatkamisen edellytyksiin vaikuttavat seikat ovat vaikeasti, jos lainkaan, virkamiehen arvioitavissa, ja kielteisellä lupapäätöksellä voisi olla dramaattiset vaikutukset leskiperheen ja siten myös päämiehen elämään. Nämä näkökohdat ja kenties myös raskaan elämäntilanteensa kanssa kamppailevaa yksinhuoltajaleskeä kohtaan tunnettu empatia ovat saattaneet johtaa siihen, että lakia ei välttämättä ole aktiivisesti sovellettu perusteluissa ilmaistulla tavalla. Niinpä holhousviranomaisen valvontatoimessa, esimerkiksi tilejä tarkastettaessa, ei liene aktiivisesti puututtu luvan puuttumiseen näissä tilanteissa, eikä lähdetty edellyttämään sen hakemista.

Kun holhoustoimesta annettu laki nyt kuitenkin on ollut tarkoitus saattaa kattavan arvioimisen ja ajantasaistamisen kohteeksi, ei tunnu perustelulta jättäytyä tilanteeseen, jossa lainkohtaa yleisesti tulkitaan eri tavalla kuin alun perin on selvästi tarkoitettu.

Digi- ja väestötietovirasto pitää perusteltuna ensisijaisesti sitä, että 34 §:n 1 momentin 5 kohta poistettaisiin työryhmän mietinnössä esitetyllä tavalla.

Toissijainen vaihtoehto voisi olla se, että säännöksen sanamuotoa vielä täsmennettäisiin ja soveltamisalaa rajattaisiin siten, että perintönä tai testamentilla saadun elinkeinotoiminnan jatkaminen ei olisi luvanvaraista. Sanamuoto voisi siis olla esimerkiksi "ryhtyä harjoittamaan muuta kuin perintönä tai testamentilla saatua elinkeinoä päämiehensä lukuun, jos päämies on alaikäinen".

Kolmantena vaihtoehtona Digi- ja väestötietovirasto pitää sitä, että asiaan saataisiin lakivaliokunnalta tulkinta, jonka mukaan lupavaatimus ei koskisi tällaisia tilanteita.

34.1 § 8 kohta (sopimus kuolinpesän yhteishallinnosta) ja 12 kohta (metsän ja maa-ainesten myynti)

Nämä oikeustoimet ehdotetaan poistettavaksi holhousviranomaisen lupaa edellyttävien oikeustoimien luettelosta.

Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että päämiehen edun turvaaminen ei edellytä näiden oikeustoimien luvanvaraisuutta, ja pitää esityksiä kannatettavina.

66 § (alaikäisen edunvalvonnan rekisteröinti) ja 66 a § (alaikäisen edunvalvonnan poistaminen rekisteristä)

Pykälissä säädetään rekisteröinnin ja rekisteristä poistamisen varallisuusrajoista. Omaisuuden rekisteröintiraja ehdotetaan korotettavaksi 20

000 eurosta 30 000 euroon ja rekisteristä poistamisen varallisuusraja 15 000 eurosta 20 000 euroon.

Digi- ja väestötietovirasto toteaa, että nykyisistä rajoista on säädetty vuonna 2011. Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että niiden nostaminen on perusteltua, koska inflaatiokehitys on johtanut niiden reaaliarvon alenemiseen. Ottaen lisäksi huomioon se, että muutoksella voidaan vaikuttaa siihen, ettei leskiperheiden hallinnollinen taakka tulisiylimitoitetuksi, sekä valtiontalouden kannalta tarvittavat säästöt, Digi- ja väestötietovirasto pitää esityksiä kannatettavina.

Lopuksi

Digi- ja väestötietovirasto pitää hallituksen esityksessä ehdotettuja säännösmuutoksia kannatettavina, mutta toteaa, että niiden vaikutukset jäävät hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla suhteellisen vähäisiksi sekä Digi- ja väestötietoviraston että kansalaisten kannalta. Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan holhoustoimesta annetun lain ja edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain ajantasaistamistyötä on jatkettava erityisesti niiltä osin, kuin on kysymys edunvalvojan tai edunvalvontavaltuutetun mahdollisuudesta hoitaa päämiehen tai valtuuttajan henkilöä koskevia asioita sähköisesti. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto pitää tärkeänä, että lainsäädäntö mahdollistaisi sähköisen edunvalvontavaltuutuksen antamisen.

Noora Kallio
ylijohtaja

Suvi Malinen
johtava asiantuntija

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus Elektronisk underskrift av dokument Electronic signature of a document

Asia / Ärende / Case

DVV/V/02035/2025 Lakivaliokunta torstai 18.09.2025 klo 10.00 / HE 69/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

Asiakirja / Dokument / Document

DVV/V/02035/2025-2 Digi- ja väestötietoviraston lausunto 15.9.2025.docx

**Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /
Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /
This document has been signed electronically by the following persons:**

